יום טוב פרק שני ביצה

עין משפט נר מצוה

יא א ב מי׳ פ״ו מהל׳ יו״ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סימן תקכו סעיף ג:

יב ג מי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעיף ה:

יג ד ה מי׳ שם הלכה ז טוש״ע שם סעיף ט:

יד ו מי׳ שם טוש״ע שם סעיף ב:

טו ז מי׳ פ״ו שם הלכה טו וסמ״ע מהלכות עירובין הלכה יד סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סימן תקכח סי״ב:

רבינו חננאל

אמר רב ערובי תבשילין צריכין דעה. ארקימנא ודאי המנית צריך לומר כי לפלוגי ופלוגי אני מערב, כשמואל דהוה מערב אכולה נהרדעא, ור׳ אמי ור׳ אסי מערבי אכולה טבריא, אבל דעת מי שהניחו אין צריך להיות יודע בשעת עירוב אלא אפילו אחרי כן, ואפילו ביו״ט עצמו אם נודע לו שאחרים ערבו עליו מותר לו לבשל, כי׳ יעקב בר אידי דהוה מערב ומזכיר הרני מערב זה על כל מי ששכח ולא ערב, ואחרי כן היה מכריז כל מי שלא ערב יבא ויסמוך על עירוב שלי. ואמרינן עד כמה. ואסיקנא עד כדי תחום שבת בא ושיאולו וסומך עליו, וכההוא סומא דאמר ליה מר שמואל ביו״ט תא סמוך אדידי, בשנה אחרת נמי חזייה ביו״ט דהוה עציב, ואמר ליה פושע הוא, לכולי עלמא שרי וליה אסור [1](אוקימנ׳ להא מתניתא הכי), ת״ר יו״ט שחל בע״ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות דברי רבי. יחכמים מתירין אוקימנא להא מתני׳ הכי. וכן שלח ר׳ אלעזר לגולה. ואסיקנא הלכה כרבי דאמר שאין מערבין, ולא חיישינן למאי דתנינן אין מערבין עירובי תחומין ביו״ט שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו׳. בלומר ביו״ט שאסור לצאת חוץ לתחום, כן לערב ביו״ט לצאת בשבת חוץ לתחום אסור. אבל טלטול בחצרות שמותר ביו״ט. יש לו לערב ביו״ט כדי לטלטל בשבת, אע״ג דמסתבר טעמיה דא חיישינן ליה. והלכה כרבי שאין מערבין לא לתחומין ולא לחצרות.

[1] שיך למעה אחר וחצרות מתירין.

אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן כזית. וג׳ דיניס יש בהלכות עירוב ערובי מחומין צריך שתי סעודות לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פ:) ערובי חצרות צריכין כגרוגרת לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פב:) עד שיהא כ׳ סעודות ואם יש שם מזון כ׳ סעודות אינו צריך יותר ואפילו מאה יכולין לסמוך עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו צריך אלא כזית לכל מין ומין:

[לעיל] **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים. דהא אכליס כמו שהן חיין הואיל ומלוחים אכל אם לא היו מלוחים יש בהם משום בשולי נכרים ותימה דאמר במס׳ ע״ז פרק אין מעמידין (דף לח.) כל שאינו עולה על שלחן מלכים נלפת בו את הפת אין בו איסור משום בשולי נכרים ובקאמר עלה כגון דגים קטנים וי״ל דהתם בקטנים טפי מיירי והכא מיירי בדגים שאין קטנים כל כך שפעמים שהן עולין על שלחן מלכים נלפת בו את הפת:

קמ״ל קמחא עיקר. מכאן אנו סומכין ליקח מן הנכרים את הגלוס מן הכליס שקורין קנטווי״ש ואוכליא״ש דאמאי נחוש אי משום את עצמו התירו חכמים אי משום כליס ששלקו בה הא אמרינן קמחא עיקר ואין לחלק ולומר דשאני הכא לחומרא כלומר דקמחא שהוא מן שלקות שבגילתו רכה אסור אבל בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור אף שהיתר עיקר לא אזלינן לקולא אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא מהו דתימא הרסנא עיקר כלומר היה לנו להתיר אלמא היכא דהיתר עיקר אזלינן בתריה אפי׳ לקולא אי לאו דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש שמא הכליס מעופות טמאים דהא אינן מצויין ביינו ושמא יש דס בכליס רוסס אין בהם דס ומה שבודקים הכליס בשעה שמשימין אותם כרוטב אם יש בהן דס זהו חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו מותרין וגם אין לחוש משום בילי נבלות או מטרפות משום דאזלינן בתר הרוב וא״ת והא יש לחוש שמא נלוסו בכליס טרופות דאמר בחולין (דף סד. ופס) דאין לוקחין כליס טרופות מן הנכרי וי״ל דע״מ בעייהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא ממה שהן טרופות דמנבלות וטרפות אתו חזנהו ישראל לנכרי אבל הכא שנלוסו ליכא שום ריעותא לא חיישינן לשום דבר ויש לומר שנלוסו מכליס שלמות ומיהו פשטי״ך של דגים שאפשר נכרי אין להתיר דיש בהם משום בשולי נכרים הואיל ונבלע שומן הדגים בתוך העיקה והדגים אסורין משום בישולי נכרים מ״כ אף העיקה שמבחוץ אסורה ונעשה כולו בשולי נכרים אע״פ שהעיקה אין בה משום ב״נ דהא התירו את הפת וגם מה שנבלע בה אינו בעין מ״מ קודם שנבלע בעיקה היה בעין והיה נאסר ומגלא שהעיקה [2]נלוסה מן האיסור דרבנן ויש [3] שמסירין השומן ואוכליס אותן בכה״ג ואותן מיליי״ש מדלא מברכין עליהו ברכת המוציא יש בהן משום ב״נ ומיהו אומר הר״ר ירמיאל דאין בהם משום ב״נ כיון דדרך אפיית פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודתיה עליהו מברך ברכת המוציא אלמא פת עינהו:[1]

רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. תימה הא רבי ס״ל בפרק בכל מערבין (עירובין דף לח: ופס) דשבת ויו״ט קדושה אחת היא וא״כ היכי מערבינן ערובי חצרות מי״ט לשבת ויש לומר דאדרבה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה אחת הן היינו בדבר האסור לעשות ביו״ט כגון תחומין אסור לעשותם ביו״ט בשביל שבת דהא קדושה אחת הן אבל בשביל שקדושה אחת היא לא אסרינן דבר המותר לעשות ביו״ט עצמו כגון לטלטל בחצרו לעשות ערוב בשביל שבת:

הרסנא עיקר קמ״ל קמחא עיקר אמר ר׳ אבא [4]ערובי תבשילין צריכין כזית איבעיא להו כזית אחד לכלן או דלמא כזית לכל אחד ואחד ת״ש דאמר רבי אבא אמר רב [5]ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה: תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לאו אע״ג דליכא כזית לא דאית ביה כזית: ת״ש [6][7]תבשיל זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב יו״ט תחלתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה אמר רב הונא אמר רב [8]ערובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע [9]דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא: [10]מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת: ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר ליה סמוך אדידי לשנה חזייה דהוה עציב אמר ליה דלא אותיבי ערבי תבשילין אמר ליה פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור ת״ר [11]יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי [12]אתה אוסרו בדבר המותר לו אתמר רב אמר [13]הלכה כתנא קמא ושמואל אמר הלכה כרבי: איבעיא להו הלכה כרבי לקולא או לחומרא פשיטא דלקולא קאמר משום דשלח רבי אלעזר לגולה לא כשאתם שונין בבבל רבי מתיר וחכמים אוסרין אלא רבי אוסר וחכמים מתירין מאי תא שמע דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה דשמואל ואמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלקולא אי אמרת בשלמא לקולא קאמר היינו קלקולא אלא אי אמרת לחומרא מאי קלקולא איכא כיון דמקלקלי בה רבים

היינו

מסורת הש״ס

כרסנא עיקר. שומן הדגים: **כין לאחד כין למאה.** די להם בכזית: **לא דאיס ביה כזית.** ולגבי כבר שלם קרי ליה כל שהוא: **אבשיל זה.** של ערוב: **כבוש.** במומן ובחרדל ומיני ירקות: **שלוק.** מבושל הרבה מאד: **מבושל.** כהלכתו: **קוליים האספנין.** דג מלית הוא וכך ונאכל כמו שהוא מי אלא שנותנין עליו ממין חה כשולו כדתנן במסכת שבת (דף לט.ד) שהלחתו זו היא גמר מלאכתו: **שנתנו עליו חמין** גרסינן. שעשו לו מערב יו״ט בשול הראוי לו: **תחלתו.** כשעשה התבשיל אין לו שיעור כמה יהא בו: **סופו.** אכלו או שאבד ושייר ממנו קלת: **מאי לאו אין לו שיעור כלל.** לא לרב ולא למעט: **לא אין לו שיעור למעלה.** לומר שלא יוסיף בו על כך וכך: **למטה.** לא יפחות מכזית: **לריכיס דעת.** שידעו שלשם כך נעשו. ורב הונא לא פירש דעת מי ומפרשינן לה אלא ואמרינן הא ולאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא לריכיס דעת דעתו דמניח מיהא בעי לאיהו עדיף שעושהו לשם כך מיהו מבעיא לן דעת מי שהניחו לגרמו כגון דעשאו זה לצורך תכרו כלום לריך שימלך בו תחלה לעשותו על פיו: **עד תחום שבת.** ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לבו לזוכרן: **מסדר מתניתא.** שהיה יודע משניות בגרסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שיהיו סדורות בפיו בעיקרן: **סמוך אדידי.** דמערבנא אכולה נהרדעא שהיא עירו: **לשנה.** לשנה אחרת * ולאם השנה היה שאין יכול להניח ולהתעות: **לדידך אסור.** שאין דעתי על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים: **לא ערובי חצרות.** לטלטל מחר דגראה כמתקן דבר: **שאתה אוסרו בדבר האסור לו.** כח יש בידך לאסור עליו מלעשות לוך מחר דבר שהוא אסור בו ביום והיינו תחומין שאף ביו״ט אסור לצאת מן התחום: **ואי אתה אוסרו.** אין כח בידך לאסור לו מלתקן למחר דבר שהוא מותר בו ביום ואיסור טלטול חצרות ליתיה ביום טוב: **משום דשלח רבי אלעזר לו.** לפיכך הוצרכו לשאול לקולא קאמר שמואל או לחומרא משום דשלח ר׳ אלעזר לחומרא ואנו שונין דרבי לקולא לפיכך שואלים אנו שמואל שקבע הלכה כרבי היכי מתני לפלוגתייהו: **ואמר רב אחלא הורלאה וכו׳.** דרב פליג עליה ואמר הלכה כמ״ק: **כיון דמקלקלי בה רבים.** שחכמים ומטלטלין בלא ערוב:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה קמ״ל וכו׳ ויש שמפרשין השומן. נ״ב ס״א ויש שמתירין השומן:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה לשנה. ור״ה היה. עיין תוספות ר״ה סימן קל״ו:

מוסף רש״י

הרסנא עיקר. ואומר מוריים בלכל כמות שהא מי ומרי (ע״ז לח.). קמ״ל קמחא עיקר. ויש בו משום בישולי עכו״ם, שהקמח אינו נאכל מי (שם).

(ב) [תוספתא פ״כ], (ג) [תוספתא שם], (ד) [ועיין תוספות מנחות ז. ד״ה מתיון], (ד) [ידה קמה:], (ה) נ״א בלעיה ועיין רש״ת, (ו) [ועי׳ תוספות ע״ז מ. ד״ה אמר רבא ואמר מולין פד. ד״ה פומנן].

---

[1] אמר רב אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן כזית. וג׳ דיניס יש בהלכות עירוב ערובי מחומין צריך שתי סעודות לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פ:) ערובי חצרות צריכין כגרוגרת לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פב:) עד שיהא כ׳ סעודות ואם יש שם מזון כ׳ סעודות אינו צריך יותר ואפילו מאה יכולין לסמוך עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו צריך אלא כזית לכל מין ומין:

[2] [לעיל] **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים. דהא אכליס כמו שהן חיין הואיל ומלוחים אכל אם לא היו מלוחים יש בהם משום בשולי נכרים ותימה דאמר במס׳ ע״ז פרק אין מעמידין (דף לח.) כל שאינו עולה על שלחן מלכים נלפת בו את הפת אין בו איסור משום בשולי נכרים ובקאמר עלה כגון דגים קטנים וי״ל דהתם בקטנים טפי מיירי והכא מיירי בדגים שאין קטנים כל כך שפעמים שהן עולין על שלחן מלכים נלפת בו את הפת:

[3] **קמ״ל** קמחא עיקר. מכאן אנו סומכין ליקח מן הנכרים את הגלוס מן הכליס שקורין קנטווי״ש ואוכליא״ש דאמאי נחוש אי משום את עצמו התירו חכמים אי משום כליס ששלקו בה הא אמרינן קמחא עיקר ואין לחלק ולומר דשאני הכא לחומרא כלומר דקמחא שהוא מן שלקות שבגילתו רכה אסור אבל בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור אף שהיתר עיקר לא אזלינן לקולא אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא מהו דתימא הרסנא עיקר כלומר היה לנו להתיר אלמא היכא דהיתר עיקר אזלינן בתריה אפי׳ לקולא אי לאו דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש שמא הכליס מעופות טמאים דהא אינן מצויין ביינו ושמא יש דס בכליס רוסס אין בהם דס ומה שבודקים הכליס בשעה שמשימין אותם כרוטב אם יש בהן דס זהו חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו מותרין וגם אין לחוש משום בילי נבלות או מטרפות משום דאזלינן בתר הרוב וא״ת והא יש לחוש שמא נלוסו בכליס טרופות דאמר בחולין (דף סד. ופס) דאין לוקחין כליס טרופות מן הנכרי וי״ל דע״מ בעייהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא ממה שהן טרופות דמנבלות וטרפות אתו חזנהו ישראל לנכרי אבל הכא שנלוסו ליכא שום ריעותא לא חיישינן לשום דבר ויש לומר שנלוסו מכליס שלמות ומיהו פשטי״ך של דגים שאפשר נכרי אין להתיר דיש בהם משום בשולי נכרים הואיל ונבלע שומן הדגים בתוך העיקה והדגים אסורין משום בישולי נכרים מ״כ אף העיקה שמבחוץ אסורה ונעשה כולו בשולי נכרים אע״פ שהעיקה אין בה משום ב״נ דהא התירו את הפת וגם מה שנבלע בה אינו בעין מ״מ קודם שנבלע בעיקה היה בעין והיה נאסר ומגלא שהעיקה [2]נלוסה מן האיסור דרבנן ויש [3] שמסירין השומן ואוכליס אותן בכה״ג ואותן מיליי״ש מדלא מברכין עליהו ברכת המוציא יש בהן משום ב״נ ומיהו אומר הר״ר ירמיאל דאין בהם משום ב״נ כיון דדרך אפיית פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודתיה עליהו מברך ברכת המוציא אלמא פת עינהו:[1]

[4] **רבי** אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. תימה הא רבי ס״ל בפרק בכל מערבין (עירובין דף לח: ופס) דשבת ויו״ט קדושה אחת היא וא״כ היכי מערבינן ערובי חצרות מי״ט לשבת ויש לומר דאדרבה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה אחת הן היינו בדבר האסור לעשות ביו״ט כגון תחומין אסור לעשותם ביו״ט בשביל שבת דהא קדושה אחת הן אבל בשביל שקדושה אחת היא לא אסרינן דבר המותר לעשות ביו״ט עצמו כגון לטלטל בחצרו לעשות ערוב בשביל שבת:

[1] אוקימנ׳ להא מתניתא הכי, ת״ר יו״ט שחל בע״ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות דברי רבי. יחכמים מתירין אוקימנא להא מתני׳ הכי. וכן שלח ר׳ אלעזר לגולה. ואסיקנא הלכה כרבי דאמר שאין מערבין, ולא חיישינן למאי דתנינן אין מערבין עירובי תחומין ביו״ט שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו׳. בלומר ביו״ט שאסור לצאת חוץ לתחום, כן לערב ביו״ט לצאת בשבת חוץ לתחום אסור. אבל טלטול בחצרות שמותר ביו״ט. יש לו לערב ביו״ט כדי לטלטל בשבת, אע״ג דמסתבר טעמיה דא חיישינן ליה. והלכה כרבי שאין מערבין לא לתחומין ולא לחצרות.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com